

Asia: VN/12734/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi liittyen pakottamalla solmitun avioliiton kumoamiseen

Avioliiton kumoaminen

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

Loisto settlementin näkemys pakkoavioliittojen kumoamiseen perustuu järjestön tekemään työhön kunniaan liittyvää väkivaltaa kohdanneiden uhrien tukemisessa sekä väkivallan tekijöiden kanssa tehtäväsä työssä. Näkemyksemme mukaan esitellystä pakkoavioliiton purkamistavasta ei ole merkittävää hyötyä pakkoavioliittojen ehkäisemisessä ja pakkoavioliittojen uhrien aseman turvaamisessa.

Esitysluonnoksessa ei oteta näkemyksemme mukaan uskonnollisesti solmittuja avioliittoja riittävästi huomioon, kun arvioidaan pakkoavioliiton mitätöinnin ja purkamisen vaikutuksia uhrin elämässä. Huolimatta siitä, että avioeron kumoaminen olisi mahdollista ja väestötietojärjestelmään palautusi siviilisäädiksi 'naimaton', tällä olisi käytännössä kovin vähän merkitystä uhrin sosiaaliselle asemalle perheen/suvun tai yhteisönsä piirissä. Erityisesti tilannetta hankaloittaa se, mikäli pakkoavioliiton aikana on syntynyt lapsia. Joissakin tapauksissa 'naimaton' merkintä voisi jopa lisätä naiseen kohdistuvaa uhkaa tai väkivaltaa, ja hankaloittaa uuden liiton solmimista.

Uskonnollinen liitto on joissakin kulttuureissa ja uskonnoissa merkittävin ja sitovin tekijä ja virallisen avioeron jälkeen uskonnollisen avioeron saaminen on huomattavan vaikeaa ja on uhrille äärimmäisen raskas ja turvaton kokemus. Mikäli lakimuutoksella ei voida vastata näihin tarpeeseen, sen toimivuus jää käytännön tasolla varsin näkymättömäksi. Tosin, joillekin pakkoavioliiton kumoamisella voi olla suurtakin symbolista merkitystä.

Ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

Loisto settlementti toteaa, että ehdotuksen tavoite suojata lasta ja ennaltaehkäistä alaikäisenä ulkomailla solmittuja pakkoavioliittoja on hyvä asia. Tärkeintä olisi selvittää aviopuolisoiden ikäero. Jos puolisojen välillä on selvä ikäero, tunnustamista voisi harkita tai pyytää lisäselvitystä. Alaikäisenä solmittuihin avioliittoihin liittyy kuitenkin varsin monia erityisiä tekijöitä, joiden

huomioon ottaminen vaatii perehtyneisyyttä yksittäisiin tilanteisiin ja tekee siksi asian selkiyttämisen lainsäädännöllä haastavaksi. Avioliittokäsitys ja siihen liittyvät sukupuolittuneet asemat asettavat erityisesti tytöt ja naiset haavoittuvaan asemaan. Joissakin tapauksessa riskinä on, että tytölle/naiselle koituisi avioliiton tunnustamatta jättämisestä kohtuuttomia seurauksia. Haavoittuva tekijä on myös se, että ulkomailla alaikäisenä solmitut avioliitot eivät aina ole pakkoavioliittoja ja tämä tulisi huomioida myös kansainväliseen ja perheenyhdistämiseen liittyvissä asioissa.

Loisto settlementin Sopu-työ katsoo, että kun kysymyksessä on Suomesta alaikäisenä ulkomaille avioitumaan lähetettävästi nuoresta, olennaisista on tilanteen varhainen tunnistaminen ja nuoren ja perheen työskentely ennen matkaan lähtemistä. Näihin avioliittoihin voidaan lainsäädäntöä paremmin vaikuttaa ennaltaehkäisevällä työllä ja nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten ja viranomaisten lisääntyneellä osaamisella tunnistaa kunniaan liittyvää väkivaltaa ja pakkoavioliittoihin liittyvää uhkaa.

Muut huomiot

Onko teillä muuta lausuttavaa ehdotukseen liittyen?

Pakkoavioliittojen kohdalla ennaltaehkäisy on tärkeää. Avioliittojen purkamisessa taas yhteistyö ja osapuolten kanssa työskentely olisi tärkeätä. Lainsäädännöllä ei aina turvata automaattisesti haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, jos lainsäädäntö ei ota tarpeeksi huomioon tapausten moninaisuutta. Pakkoavioliiton määrittelemisen on sinänsä ongelmallista ja kaikki nuorena solmitut tai tietyllä maantieteellisellä alueella solmitut liitot eivät aina ole pakkoavioliittoja. Lainsäädännöllä olisi tärkeätä löytää kaikkia Suomessa asuvia tasapuolisesti kohteleva näkökulma ja tämä ei onnistu niin kauan, kun uskonnollisiin tai kulttuurisiin avioliittomuotoihin ja avioeroon liittyviin haasteisiin ei voida puuttua. Lainsäädäntö ei suojele eikä turvaa jo virallisesti avioeron saanutta uhria joutumasta uskonnollisen eron epäämismisestä johtuvan uhkaamisen, vainoamisen ja väkivallan kohteeksi joutumiselta esimerkiksi ex-puolison, sukulaisten tai uskonnollisten yhteisöjen merkkihenkilöiden tahoilta.

Ollila Kari
Loisto settlementti ry